

Raport general despre proiectul *Doctrina, idei, manuscrise Noi instrumente pentru studiul receptării tratatului 'Liber de causis' în filosofia medievală occidentală (sec. XIII-XIV)*. Grant CNCS PN-II-ID-PCE-2011-3-0058, (2011—2017) Contract nr. 227 din 05/10/2011. Responsabil științific: Dragoș Calma

2011

Proiectul a început în octombrie 2011; el a debutat cu o săptămână intensivă de formație în paleografie organizat la Cluj (la Catedra de Filosofie Antică și Medievală a Universității Babeș-Bolyai). Cursurile au avut loc în perioada 24 – 29 octombrie 2011 și au fost ținute de către profesorul Dominique Poirel, director de studii la Institut de Recherche et Histoire des Textes (CNRS, Paris), în colaborare cu Dragoș Calma. Cursurile s-au desfășurat zilnic timp de 7-8 ore, adică au fost efectuate aproximativ 42-48 de ore de paleografie, doar pentru cei 6 membri ai echipei; lecțiile profesorului Poirel au fost extrem de importante și au permis punerea bazelor programului de cercetare. În urma acestei săptămâni intensive și încurajat de evoluția lucrurilor, am decis să se continue timp de 6 luni pregătirea în paleografie prin întâlniri săptămânale și citirea împreună cu fiecare membru al echipei a unei părți din comentariile inedite pe care fiecare va continua cercetarea.

2012

În primul din cei trei ani prevăzuți inițial, au fost desfășurate o serie de activități internaționale:

1. Un stagiu de pregătire intensivă în codicologie a fost susținut la Universitatea 'Babeș-Boylai' Cluj de către prof. Dominique Poirel (IRHT, Paris) în perioada 5-8 martie 2012. Prof. Poirel a făcut o serie de cursuri intensive (6-7 ore zilnic) despre etapele stabilirii unei ediții de text după reguli academice internaționale. Au participat la aceste cursuri toți membrii echipei.
2. Congresul "Corpus ca limită și provocare" organizat de Societatea Internațională Toma din Aquino la Sinaia în perioada 3-6 mai 2012. Patru membri ai echipei de cercetare au făcut conferințe la acest congres: Alexander Baumgarten, Alexandra Baneu, Mihai Maga și Iulia Szekely.
3. La colocviul internațional "Pleasures of Knowledge" organizat la Freising (Germania) de Société Internationale pour l'Etude de la Philosophie Médiévale în perioada 20-25 august 2012, Alexander Baumgarten a prezentat o conferință cu titlul: "Redditio completa : connaissance et réflexivité dans les commentaires latins au Liber de causis". Dragoș Calma a prezentat o conferință cu titlul: "Connaissance de soi de l'intellect agent".
4. Alexandra Baneu a participat cu o conferință la congresul internațional organizat de Societatea Internațională Toma din Aquino la Sinaia în perioada 3-6 mai 2012 cu titlul *Corpus ca limită și provocare*; a prezentat conferința: "Interpretarea de orientare albertiană la *Liber de causis* în manuscrisul Augsburg, Staats und Stadtbibliothek, quart. cod: 68)". De asemenea, a prezentat două conferințe în cadrul workshopului internațional *Commentaires latins inédits sur le Liber de causis* organizat la Cluj în perioada 17-19 septembrie 2012: "Notes sur le commentaire anonyme d'Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek, 4e Cod. 68" și "Les 'reportationes' du maître Iohannes de Mallings conservées à Worcester, Cathedral Library, Q. 90".

Una din activitățile internaționale desfășurate în cadrul proiectului a fost organizarea la Universitatea « Babeș-Bolyai » a unui Workshop Exploratoriu (PN-II-ID-WE-2012-4-065) în perioada 17-19 octombrie 2012. Au participat la acest workshop toți membrii echipei din

Cluj și o serie de invitații de prestigiu din străinătate : prof. dr. Dominique Poirel, director de cercetare (gradul I) la Institut de recherche et d'histoire de textes (CNRS); prof. dr. Zénon Kaluza, director de studii (gradul II) la CNRS (Paris); Dr. Marc Geoffroy, cercetător la CNRS (Paris); dr. Delphine Carron-Faivre, doctor în filosofie la Facultatea Paris IV-Sorbonne și cercetătoare post-doctorand la Universitatea "J.W. Goethe" din Frankfurt am Main; Mario Meliadă, doctorand al Universității degli Studi di Siena și Albert-Ludwigs-Universität (Freiburg); Silvia Negri, doctorand al Universității degli Studi di Siena / Albert-Ludwigs-Universität (Freiburg).

S-au trimis spre publicare următoarele articole: A. Baneu / D. Calma, "Notes sur un commentaire inédit au *Liber de causis* (ms. Augsburg, Staats und Stadtbibliothek 4ș Cod. 68)", în *Bulletin de philosophie médiévale* 53 (2013); D. Calma / I. Székely, "Henri de Gheysmaria auteur d'une disputatio de quolibet à l'Université d'Erfurt en 1414", în *Portraits des maîtres offerts à Olga Weijers*, Brepols, Turnhout, 2013; Dragos Calma, "Du néoplatonisme au réalisme et retour. Notes préliminaires sur la fortune latine du *Liber de causis* du XIIIe au XVIe siècle", în *Bulletin de philosophie médiévale* 53 (2013).

2013

În cursul anului 2013 cercetarea echipei a avut foarte mult de suferit de pe urma reducerilor fondurilor cu peste 55% din ceea ce se stipulase în contractul inițial. Astfel, Conf. dr. Andrei Bereschi nu a mai putut fi recrutat în echipă – așa cum a fost prevăzut – pentru a se alătura eforturilor de transcriere a comentariilor inedite. De asemenea, deplasările și stagiile în străinătate prevăzute pentru dr. Adinel Dincă au fost reduse de la 3 luni (cât era necesar) la 3 săptămâni. O altă consecință majoră a tăierii fondurilor a fost stoparea achizițiilor esențiale: cărți și reproduceri de manuscrise. Din această cauză, echipa a trebuit să se concentreze exclusiv pe descoperirile realizate în anul 2012 și să modifice o parte din obiectivele inițiale, printre care constituirea unei liste exhaustive a comentariilor inedite păstrate în toate bibliotecile europene, și studierea a celor mai importante dintre ele.

Cea mai dramatică consecință a tăierii fondurilor a fost diminuarea considerabilă a salariilor, ceea ce a dus la o încetinire a ritmului și deci la o scădere a calității muncii pentru că cercetătorii, pentru a-și asigura nevoile personale, au acceptat să participe în același timp și în alte proiecte pe teme diferite; aceasta a dus inevitabil la apariția unor divergențe care s-au accentuat pe parcurs.

În 5 iunie 2013 Dragos Calma a organizat în colaborare cu Prof. Alain de Libera (CNRS/EPHE, Paris) și Prof. Olivier Boulnois (CNRS/EPHE, Paris) un colocviu internațional pe subiectul grantului de cercetare de la Cluj. La acest colocviu au participat cu conferințe fiecare membru al echipei.

În volumul omagial dedicat Prof. Olga Weijers, Dragoș Calma și Iulia Székely au publicat articolul "Henri de Gheysmaria auteur d'une disputatio de quolibet à l'Université d'Erfurt en 1414", p. 201-212.

2014

Munca membrilor echipei în anul 2014 s-a concentrat mai ales pe redactarea versiunilor articolelor pentru volumul D. Calma (ed.), *Neoplatonism in the Middle Ages. Unpublished Commentaries on 'Liber de causis' and 'Elementatio Theologica'*, la editura Brepols. Articolele au fost redactate într-o limbă de circulație internațională, engleză sau franceză, și au fost trimise membrilor comitetului de redacție a colecției *Studia artisarum* unde volumul a

fost acceptat spre publicare. Conform procedurii standard de evaluare a calității articolelor publicate de această colecție, articolele au fost trimise evaluatorilor externi (cercetători de la diverse instituții academice internaționale, specialiști recunoscuți în domeniile lor de specialitate). Articolele au fost acceptate, dar s-au propus o serie de corecturi sau revizuirii, unele importante, altele minore. Răspunsurile din partea experților au venit la aproximativ 3 luni după trimiterea articolelor, iar lunile august-noiembrie au fost dedicate revizuirii articolelor conform sugestiilor primite. Din aceste motive s-a acumulat o anumită întârziere și volumul nu a fost publicat în toamna anului 2014 așa cum a fost obiectivul inițial. Au avut loc stagii de studiu în biblioteci din Germania și Polonia, precum și conferințe în țară (București) și în străinătate (Dijon și Pavia).

Dragoș Calma a organizat o școală de vară internațională la Dijon, Franța (Académie des Sciences et Belles Lettres) "Métaphysiques et cosmologies médiévales. Héritages philosophiques du *Liber de causis*", 15-20 septembrie 2014. A participat la colocviul *Idee, testi e autori arabi ed ebraici e la loro ricezione latina. 3-4 dicembre 2014* organizat de Nicola Polloni la Universitaté di Pavia (Collegio Ghislieri) cu conferința "Averroës dans quelques commentaires au *Liber de causis*".

Alexander Baumgarten a susținut conferințele "Theologia philosophorum parcialis". Editarea comentariului anonim "Sapiencie quinto" la *Liber de causis*, 4 martie 2014, Centrul de Filosofie Antică și Medievală; și "Ordine și haos în comentariul propoziției 2 al unui comentariu anonim la *liber de causis* din secolul al XV-lea", 17 iunie 2014, Colocviul "Ordine și haos", Universitatea din București, Facultatea de Filologie clasică.

Iulia Székely a participat la școala tematică "Méthaphysique et cosmologie. Héritages philosophiques du Livre des causes", 15-20 septembrie 2014, Dijon, Franța, organizată de Dragoș Calma; acolo a susținut o conferință despre quodlibetele din secolul XV.

2015

În decursul anului 2015, munca membrilor echipei s-a concentrat aproape exclusiv pe pregătirea celor două volume editate la editura Brepols: *Neoplatonism in the Middle Ages. vol. I. New Commentaries on Liber de causis (ca. 1250-1350)*, ca. 516p.; *vol. II. New Commentaries on Liber de causis and Elementatio theologica (ca. 1350-1500)*, ca. 400p., ISBN: 978-2-503-55474-7, Turnhout, Brepols, 2016. Publicarea volumelor a fost prevăzută pentru aprilie 2016. Aceste volume au fost inițial prevăzute ca o singură carte de ca. 600p., dar datorită descoperirilor recente - mai ales în biblioteci din Germania, Polonia și Cehia - articolele au devenit mult mai mari și volumul s-a transformat în 980 de pagini (cu index).

În 23 ianuarie 2015, Dragoș Calma a organizat în colaborare cu Olga Weijers (director de studii la IRHT, Paris / Huygens Institut, Haga) și cu Charles Burnett (profesor la Warburg Institute, Londra), congresul *Reading Aristotle in Britain in the 13th Century*; evenimentul a avut loc la Warburg Institute, Londra.

Împreună cu Marc Geoffroy (cercetător la CNRS, Paris), Dragoș Calma a organizat colocviul *Les Eléments de théologie et le Livre des causes du Ve au XVIIe siècle*; a avut loc la Paris, la Ecole pratique des hautes études, în 13 și 14 noiembrie 2015, și a beneficiat de participarea a 22 de cercetători din Franța, Italia, Germania, SUA, Anglia și Olanda.

Alexander Baumgarten, pe lângă munca pentru articolul prevăzut în volumul *Neoplatonism in the Middle Ages*, a publicat *Etape ale editării unui comentariu anonim la Liber de causis*, în volumul: C. Halichias, I. Munteanu (eds.), *Ordine și haos*, ed. Universității din București, 2015. A susținut conferința *Die Entstehung eines anonymen Kommentars zum Liber de causis*, la "Albertus Magnus Institut" din Bonn, 26 ianuarie 2015.

Mihai Maga a pregătit articolul pentru volumul *Neoplatonism in the Middle Ages*, iar în 13 octombrie 2015 a susținut conferința „Tensiuni doctrinare la universitatea pariziană în a doua jumătate a secolului al XIII-lea. Comentariul anonim la *Liber de causis*, atribuit lui Petrus de Alvernia” în cadrul Conferințelor Centrului de Filosofie Antică și Medievală din Cluj, semestrul de toamnă 2015.

Iulia Székely a continuat munca la cele două articole pentru volumul *Neoplatonism in the Middle Ages*, și în 13-14 noiembrie 2015 a participat la colocviul internațional, organizat de D. Calma, "Les *Éléments de théologie* et le *Livre des causes* du Ve au XVIIe siècle. Volet 1. Formes littéraires, traditions scolaires et modalités du discours philosophique", în cadrul căruia a ținut o conferință intitulată "Le *Liber de causis*, sujet des disputes quodlibétiques au XVe siècle en Europe centrale".

2016

Datorită unor noi divergențe majore cu unii membrii ai echipei, la începutul anului 2016 am fost nevoit să renunț la prezența lor pentru a putea finaliza proiectul la Universitatea "Babes-Bolyai". Cele două institutii, CNCS si UEFISCDI, au fost informate despre aceste probleme, și s-a cerut consultanța departamentului juridic al UEFISCDI.

În 2016, Dragoș Calma a organizat împreună cu Marc Geoffroy celelalte două sesiuni prevăzute de la bun început în această "triadă" a conferințelor despre *Liber de causis* și *Elementatio theologica*:

12-13 februarie: *The Elements of Theology and the Book of Causes from the 5th to the 17th Century. 2. Translating, Transmitting, Adapting*, Paris; 16 invitați

14-16 aprilie: *The Elements of Theology and the Book of Causes from the 5th to the 17th Century. 3. Doctrines and Ideas: Causality and Causation / Being - Life - Intellect*, Paris, 24 invitați

Au fost publicate cele două volume care adună rezultatele muncii echipei de la Cluj:

Dragos Calma (ed.), *Neoplatonism in the Middle Ages. New Commentaries on 'Liber de Causis' and 'Elementatio Theologica'*, Brepols, Turnhout, 2016, 983p., ISBN: 978-2-503-55474-7

(http://www.brepols.net/Pages/ShowProduct.aspx?prod_id=IS-9782503554747-1)

VOL. 1: *New Commentaries on Liber de causis (ca. 1250-1350)*, 562p.

Dragos Calma, "Acknowledgements" - 9

Dragos Calma, "The Exegetical Tradition of Medieval Neoplatonism. Considerations on a Recently Discovered Corpus of Texts" - 11

Mihai Maga, "Remarques sur le commentaire au *Liber de causis* attribué à Pierre d'Auvergne" - 53

Alexandra Baneu / Dragos Calma, "The Glose super *Librum de causis* and the Exegetical Tradition" - 137

Alexandra Baneu / Dragos Calma, "Le commentaire sur le *Liber de causis* de Jean de Mallinges" - 153

Iacopo Costa / Marta Borgo, "The Questions of Radulphus Brito (?) on the Liber de causis" - 287

Iulia Székely / Dragos Calma, "Le commentaire d'un maître parisien conservé à Erfurt" - 359

Delphine Carron, "A Theological Reading of the Liber de causis at the Turn of the Fourteenth Century: The Example of William of Leus" - 467

Index - 551

VOL. 2: *New Commentaries on Liber de causis and Elementatio theologica (ca. 1350-1500)*, 418p.

Dragos Calma, "Acknowledgements" - 9

Dragos Calma, "A Medieval Companion to Aristotle : John Krosbein's Paraphrase on Liber de causis" - 11

Fiorella Retucci, "Sententia Procli alti philosophi. Notes on an Anonymous Commentary on Proclus' Elementatio theologica" - 99

Dragos Calma / Iulia Székely, "Cause and Causality in Henry of Geismar's Questio de quolibet" - 181

Mario Meliadiň, "Le Questiones super Librum de causis attribuite a Johannes Wenck. Concezione, fonti e tradizione manoscritta del commento" - 225

Alexander Baumgarten, "Theologia philosophorum parcialis. Un commentaire sur le Liber de causis" - 271

Laure Miolo, "Liber de causis in libraria. Pour une mise en perspective du Liber de causis dans la bibliothéque du collége de Sorbonne" - 337

Index - 337

